

Sladjana Vujović

Čoln

Dobro si opravil, si je rekel Richard, stvari so se lepo iztekale. Gledal je starodaven kamniti zid pred seboj, toda njegove žareče oči niso videle. Ko se je potegnil na vrh zidu, si je opraskal levo roko in začutil, kako mu vsebina leze iz zadnjega hlačnega žepa. Z desno roko je tesno objel zid, poškodovano roko pa stegnil nazaj, da bi stvari potisnil nazaj noter. Praska ni bila globoka, vendar ga je pekla; nekaj minut je moral počivati. S trebuhom plosko na vrhu zidu si je z lizanjem poskušal ohladiti rano in zahrepenel je po plavanju.

Ko je pogledal proti morju, so se njegove oči srečale s plamensko orgijo sončnega zahoda, kar ga je spomnilo, da je te vrste lepota nekoč privabljala sem na počitnice ljudi od vsepovsod. Izza kaotičnega obzorja se je prikazalo šest hitrih motornih čolnov, podobnih sulicam. Hitro in naravnost in belo so rezali morje pred seboj, nakar so nekoliko upočasnili. Ni bilo dvoma, možje v njih si niso mogli pomagati, da ne bi občudovali razgleda, čeprav se je tudi njim mudilo. Imeli so stresna življenja. Pred nekaj tedni je enega od čolnov razneslo in celo mesto je šlo v vodo, da bi si nagrabilo pretihotapljenih cigaret, preden so se preveč razmočile. Drugo blago in posadka treh mož je poginila z ladjo vred. Vodja marine je bogatelj čez vso mero in je bil zdaj neuradno glavni v mestu. Pa vseeno, je tuhtal Richard, baje, da je dobro poskrbel za družine umrlih mož, vsi so tako pravili. Tudi on je imel svoje skrbi; nekega dne velike sile ne bodo več potrebovale te vlade, nova vlada mogoče ne bo več potrebovala njega, mogoče ga ne bo zavarovala. Noben drug biznismen si ni pridobil moči in dovoljenj, ki jih je imel on, takoj na začetku vojne, na vrhuncu strahovite revščine in inflacije, ko so bile sankcije Združenih narodov javno kršene, in seveda, on je bil samo prvi v vrsti. Tako se je vsaj govorilo.

Richard je poskušal z njim navezati prijateljstvo, poskušal mu je prodati hišo, ampak mož je bil nezaupljiv do tujcev in mu ni pustil blizu.

Ko je v cerkvenem zvoniku osemkrat odbilo, je s pogledom ošinil uro. Točno do minute, je pomislil; ob zori bodo beli motorni čolni zdrseli nazaj čez Jadran, prenesli še več blaga in se vrnili s škatlami, polnimi trde valute. Ladja, ki je nadzorovala mednarodne vode, je zamižala na obe očesi, ko je šlo za tihotapstvo: dobrota njihovih src, večje ribe v ponvi, posebni dogovori – kdo ve. Včasih so se morali čolni pogajati o masivnih jeklenih kablkih, ki jih je italijanska oblast namestila pod vodo v zaščito pred tihotapci, vendar jim to ni povzročalo preveč težav. Stara balkanska pot še nikoli ni bila tako prometna.

Richard si je namestil rolex, ki ni bil vreden toliko, kot je pričakoval, ko ga je neke noči s pokrom priigral od pijanega mirovnika. Znova je preveril zadnji žep in se prepričal, da sta potna lista še vedno tam. Pač, je tuhtal, ne moreš imeti vsega. Ciganski vlačugi sta se odločili, da izpustita priložnost za potovanje svojega življenja, odločili sta se, da bosta zgnili tukaj, namesto da bi pobegnili v deželo upanja in slave, sami sta si krivi. S plačili, ki jih je pobral od vsakega begunca, je celo po tem, ko je Joe odvil svoj delež, zaslužil dvakrat več, kot je bil vreden njegov čoln. Saj so še drugi, ki bodo z veseljem kupili britanski potni list; njegova naveza na notranjem ministrstvu je odlično držala svojo besedo, naj le dolgo živi! Richard je poskušal sestiti pokonci, oblak kamnitega prahu se je dvignil in se nato znova spustil ob zidu proti pločniku.

Kot strela z jasnega je zraven zaprtega javnega stranišča, kjer mu je Joe izročil denar, zdaj stal policaj, kar je pomenilo začetek policijske ure. Richard ga ni poznal, moral je biti eden novih rekrutirancev, mobilizirancev, najhujše sorte. Odkar se je vojna končala, so jim oblasti dajale vse najboljše plačane službe in jih poskušale tako odstraniti s ceste. Policaj je preučeval grafite na steni stranišča: zlobni verz, ki je opisoval značaj vladnega ministra – ministra, ki mu je bil všeč, če je sodil po tem, kako je zmajal z glavo. Lahko me aretira, je Richarda zagrabila panika, samo ne z vsem tem denarjem, ki ga imam pri sebi. Znova je legel na zid in čakal, potopljen v topel prah, pričakovaje krik ali še kaj hujšega. Možgani so se mu začeli tresti kot majav motor na njegovem čolnu – prva misel se ni znala povezati z drugo in zanetiti tretje –, se poskušali domisliti, kako bi se neopažen vrnil domov. Ker se ni nič zgodilo, je počasi dvignil glavo, da bi znova pogledal: policaj je zdaj motril hitre motorne čolne. Nedvomno je čakal, da raztovorijo in upal, da iztrži zavoj ali dva rdečih Marlboro. Ali pa malo zastonskega čistega kokaina.

Ti čolni so bile velike zverine, Richardov ni bil niti približno tako velik ali svetleč. Pravzaprav mu ni prinesel nič drugega kot same težave, vse od dneva, ko se je zaljubil vanj. Mož, od katerega ga je dobil, ni imel dovolj gotovine, zato je Richard vzel čoln kot del plačila za hišo, poln zaupanja, da je v odličnem stanju. Mož je bil njegov sosed in ženin prijatelj iz otroštva; njuna očeta sta bila prijatelja, očeta njunih očetov ... najverjetneje, zadeve so imele v teh krajih dolgo zgodovino. Richardu ni bilo do tega, da bi uničil vse to zaupanje in tipa

pretepel, ker se mu je zlagal: čolnu je puščal rezervoar za gorivo in je bil nasploh nevaren za zdravje. Lepo si me je privoščil, je pomislil. Jaz pa sem mislil, da se bodo ženske kar lepile nanj, potem pa ga bom prodal in z njim zaslužil.

Vse se je spremenilo, medtem ko je bil v Londonu. Novice v medijih v Veliki Britaniji niso niti približno realno poročale o tem, kako zelo so se stvari poslabšale v neudobnem miru, ki je sledil razvlečeni, umazani vojni. V mestu ni bilo več bojev; zdaj se je spremenilo v tržnico, ugnezdeno med mejami treh popolnoma novih držav. Ampak vse je šlo k vragu in mlade ženske si nikakor niso več želele zabave. Želele so si polnega hladilnika in prstana na roki kot stalnega žetona za brezplačno hrano. To žalostno obnašanje je odvzelo sijaj njihovi privlačnosti in Richard je bil sit vsega skupaj. Tistih nekaj mož, ki so bili pri denarju, je že imelo čolne, večje in boljše od njegovega, in izkazalo se je, da ga bo nemogoče prodati in imeti pri tem le zmerno izgubo. Preden je njegova žena nehala govoriti z njim, ga je nagovarjala, naj pozabi na denar in se vrne v London. Toda on ni hotel oditi, dokler ni prodal čolna. Trdila je, da je spet imela tiste svoje sanje in čeprav ji je bilo popolnoma vseeno, je bilo – zavoljo otrok – najbolje, če ostane živ. Kot vsi ostali v mestu, je gojila mračno strast do slutenj in nočnih mor. Glede na okoliščine se je Joe pojavil kot poslan od boga.

Richard je z nepoškodovano roko potipal sprednji žep na hlačah in se prepričal, da je Joe dal ključke čolna. Njegovo pravo ime ni bilo Joe, toda v danih okoliščinah je razumel skiperjevo željo, da ni hotel izdati preveč. Ključev ni bilo. Torbico, nabito polno denarja, je imel varno zavezano okrog bokov, čeprav je bila nekoliko prašna. V redu mi gre, je spomnil samega sebe – potrpljenje in mir. Znova je pogledal navzdol – stavil bi lahko, da je policaj še vedno tam. V zameno za trdo valuto bi ga kifeljč verjetno pustil oditi; Richard je znal očarati lokalce. Vendar je bilo najbolje, če ni ničesar tvegalo. Razmišljal je, ali je imel Joe dovolj časa, da je zapustil stranišče, ali pa je bil mogoče še vedno notri in je čakal, da se kifeljč pobere stran.

Pred vojno so bili ostanki srednjeveške trdnjave, na kateri je ležal, turistična znamenitost. Zdaj je bilo tukaj v višini pritličja zaprto javno stranišče, ki so ga samo ponoči obiskovale najcenejše počestnice in njihove stranke. Vse ostalo je propadalo, tako kot mesto in vsa dežela. Richard se je počutil neudobno in poskušal je znova sestiti, tako da se je držal višjega dela zidu, ki ga je skrival pred pogledi. Taleče sonce mu je žgalo v možgane. Razmišljal je, da bi šel nazaj in skozi luknjo, iz katere je priplezal, ter se skril v stranišču, dokler ne bi bilo varno oditi. Toda če je bil Joe še vedno tam, bi naletel nanj, on pa ga ni hotel videti nikoli več. Kar v redu mu je bilo tukaj, saj ni nič narobe z Joejem, vendar je bilo tega zdaj enkrat za vselej konec.

Richardu so bili vseč Romi, brezbrizni ljudje, čeprav je bil njihov strah pred vodo naravnost smešen. Če bi bilo s čolnom kar koli narobe, bi verjetno umrli od strahu. V najhujšem primeru bi jim lahko ugasnil motor, vendar je Joeja podučil o tem, zdaj je bila predstava v njegovih rokah. Do mednarodnih voda bodo potrebovali manj kot uro, in četudi bi se čoln enkrat ali dvakrat ustavil,

bodo nekam nekako že prišli. Nobeden od čolnov, na katerih so bili begunci, se ni vrnil, toda nekateri so se potopili. Saj ne, da bi se ta skupina lahko iz kakršnega koli razloga imenovala begunci, Romov ni nihče posebno nadlegoval, migracije sodijo k njihovi ponosni tradiciji. Pa kaj, če je nezakonito, vse se je razblinjalo v nič. Uresničil sem jim sanje, je sklenil. Živeli bodo vsepovsod po Evropi, nekateri v Londonu, od podpore za brezposelne, in počeli lopovščine; njihovi otroci bodo govorili angleško bolje od mene in hodili v najboljše šole, to so iznajdljivi ljudje. Joe ni bil videti preveč sumničav, verjetno bo z njimi vse v redu. Jaz pa bom čez nekaj dni odšel na policijsko postajo in prijavil, da je bil čoln ukraden. Ribiči me bodo povabili na pijačo in se šalili na moj račun – vsi vedo, kako sem bil zaljubljen v ta čoln. Biti bom moral previden in tokrat ne razkazovati denarja. Takoj, ko bo hiša uradno prodana, bom odšel v London. Končno bo dobila svojo polovico oziroma skoraj dovolj. Pa ne, da bo kadar koli zvedela za čoln. Povedal ji bom, da so ga ukradli, saj že zdaj misli, da sem idiot – zanima me, če je res. Našel si bom stanovanje, mogoče službo, ali pa se bom znova začel ukvarjati s kakšnim manjšim poslom, bomo videli. Mogoče pa bova na koncu vse pokrpala. Upam, da Joe ne bo preobremenil čolna, sicer se bodo potopili kot svinec. Poglej tega debelega klovna, je pomislil Richard, lahko bi mu bili dali večjo uniformo. Kot v sanjah je prodril do njega otroški jok.

Z desne oddaljene strani pločnika sta ženska in deklica hiteli proti policaju. Odlično, je pomislil Richard, moral ju bo odvesti dol na postajo. Ženska je vlekla deklico, ki se je nejevoljno spotikalala za njo. Deklica je bila majhna, toda nedaleč od pubertete, kot dozorevajoča breskev. Ženska je bila v poznih tridesetih, suha. Z rokami, uprtimi v boke, in razširjenimi nogami je policaj trdno stal na tleh. Ženska ga je nagovarjala od daleč, ni se opravičevala, ker je prekršila policijsko uro, ampak je klicala na pomoč, zahtevala skozi solze. Richard se je olajšano veselil, da bodo vsi trije odšli. Med ustavljanjem je začela pojasnjevati: lastnik hiše jima je zaklenil vso njuno lastnino in ju vrgel iz kamre. Mar kjer koli na tem planetu še obstaja civilizirano življenje, je pomislil Richard. Bili sta begunki. Tudi jaz sem begunec, je rekel policaj, nikar me ne poskušaj vreči na to finto. Vsi smo prekleti begunci, je pomislil Richard, brezdomci, vsi po vrsti.

Ti dve nista bili Romkinji. Mogoče muslimanki, vendar nikakor ne bi mogel reči. Zdaj ni mogla plačati najemnine, je govorila ženska in si brisala solze; vendar je upala, da bo kmalu dobila službo, če bi le lastnik hiše ... Začela je ponavljati – brez strehe nad glavo, vsa njuna lastnina je šla po gobe, tudi hčerkinе knjige, nista imeli kam iti, brez denarja, novi sta bili tukaj, brez omembe vrednih prijateljev. A bi lahko gospod policaj mogoče šel z njima in se pogovoril z lastnikom, samo malo naprej po cesti, saj noče kršiti policijske ure, kršiti zakona, noče imeti težav. "Lahko vidim osebno," je vprašal policaj. "V sobi je, nimam je, ničesar nimam," je rekla ženska. "Nimaš, ha?" Policajeva roka se je stegnila proti dekličini bradi: "Tvoja?" "Ja," je potrdila ženska, glas in solze so ji počasi pohajali. Privzdignil je dekličin obraz in rekel: "Luštna."

Deklica je bila povsem negibna. Njegova roka se ji je spustila na koščeno rame; nežno jo je stisnil. Potem jo je pobožal po celi dolžini roke. Ženska je deklico nalahno potegnila stran in vprašala: "Od kod ste, gospod policaj? So vaši ljudje varni in v redu? Midve sva izgubili prav vse – družino, dom – vse. Oblasti tukaj nama dovolijo ostati, niso slabi tukaj ..." Nato je pogledala navzgor in zagledala Richarda. Kifeljc se je pomaknil bližje in se dotaknil dekličinih prsi, brez besed.

Richard je v ženskinih divjih očeh videl, kako je pretahtavala priložnosti za zlorabo, ki jih je ponujal, sam ali s policajem, in jih primerjala s trenutno grožnjo. "Roke stran od moje hčere ali pa te prijavim nadrejenim," je ostro rekla in odstranila policajevo roko. "Poslušaj, ti vlačuga," je zasopel. "Misliš, da mi gre tvoje cmerjenje do srca? Tudi jaz sem prekleti begunec – in poglej me – v dokaz imam službo in uniformo! Toda vse ima svojo ceno, tvoja izbira je, če hočeš biti nihče – nikoli ne dobiš ničesar za nič. Misliš, da se bojim svojega šefa? Niti en dan v življenju se ni bojeval, v tem kraju so vsi brez jajc." Stegnil je roko proti dekličinemu pasu; režaje jo je potegnil bližje.

Richarda je razžalilo, da je ta žival tako slabo govorila o njegovem posvojenem kraju in njegovo obnašanje do tega otroka. Prekleteo, popolnoma sem ob pamet, je zaklel, ko je začutil, in to ne prvič, da ga je zaradi brezobzirnosti domačinov zažgalo v trebuhu. Vedno ga je razburilo. Zdrsnil je z zidu in se ustavil za policajevim hrbtom z vljudnim: "A imate mogoče vžigalico, gospod policaj?" Kifeljc je izpustil deklico in se obrnil z nejevernim: "Kaj?" Richard je govoril kot lokalci, toda njegov naglas je vedno zmedel tiste, ki ga niso poznali. "Vžigalico. Čolni bodo kmalu raztovorili in umiram za čikom. A kadite?" Policaj je s pogledom ošinil marino, potem Richarda, oči so se mu zožile, njegov omejeni um se je obotavljal. Čolni so pristajali in nekaj tovornjakov je v vrsti čakalo na tovor. Kopica mož je pripravljena čakala, da ujame sidrne verige, ne glede na policijsko uro. "Ne vem, kdo si, ampak po vseh pravilih bi vas moral vse aretirati." "Saj nas boste samo ponovno spustili, gospod policaj. Nismo vredni tega," je odvrnil Richard, s pogledom uprtim v čolne. "No, pa saj se mi niti ne ljubi," je rekel policaj in se odzibal proti marini.

Richard in ženska sta strmela drug v drugega, njena roka je tesno objemala deklico. "Hvala vam," je zamrmrala. "Je že v redu, Rick," se je predstavil. "Sabina," je odvrnila, ne da bi mu dala roko. "Iz Bosne? Sarajeva?" "Ja." "Sem si mislil, naglas imate." Umaknil je roko in si začel stresati prah z obleke ter se čudil, zakaj je sploh začel ta klepet. "Vi Američan?" je vprašala. "Anglež. Nekam bi morali iti, tukaj zunaj ni varno." "Nikamor ne moreva iti," je odvrnila. "No, zdaj moram iti," Richard se je obrnil, da bi odšel. V življenju ni potreboval še več nedokončanih poslov. Toda korak mu je čudno zvenel in kmalu se je obrnil ter rekel: "Vsaj stran pojdiva od tukaj." Nista šli. "Ne vem, kaj naj storim," je rekla. "Pojdimo stran. Pridita z menoj," je rekel Richard. "Ne vem," je mračno ponovila. Richardu se je zdel njen strah utrudljiv in zaradi tega je imel slabo vest. Sabina je objela deklico, trudila se je, da bi njene

poteze ostale mirne. Deklica se je tresla. "Storite, kar mislite, da je najbolje," je slišal reči samega sebe, "vendar tukaj ni varno in lahko vam ponudim zatočišče do jutra. Policijska ura se bo jutri končala." V njegovem srcu se je zbudilo usmiljenje; vedel je, da ga bo kmalu imelo popolnoma v oblasti. No, dostojnost ničesar ne stane, mar ne, je pomislil. "Verjetno ni bistvene razlike," se je končno vdala. Odšli so stran, brez besed.

Richard se je premikal prehitro zanju in vedno znova je moral upočasniti korak. "Blizu imam hišo," je rekel čez nekaj časa. Ni odgovorila. "No, *sem imel*, če smo čisto natančni, selim se. Varo je, ne bom vaju nadlegoval." "Naj bo prekleto, to življenje, sita sem ga," je tiho rekla. "Vse bo v redu. Nič ne traja večno, pa tudi to ne bo. Zbrati se morate, narediti načrt za naslednji korak." Njen odgovor: "Kako naj delam načrte, če pa imajo te živali v rokah mojo usodo," ga je spomnila na policaja. "Glej, če se jutri ne bo dalo normalno govoriti z lastnikom hiše, sta lahko v sobi za goste, dokler bom tukaj, to pa lahko traja še naslednja dva tedna." "Zakaj, zakaj bi to storili za naju," ga je vprašala in na obrazu so se ji zrcalili bolečina, ponos, dvom in sram – videl je vse po vrsti. "Zakaj pa ne?" je rekel. Šli so naprej. Vsake toliko ji je po licu pritekla solza. Zdelo se je, da tega ni niti opazila.

Zaradi njenega joka in njene tihe privlačnosti mu je bilo težko pri srcu. To je bil dan, ko bi moral proslaviti svojo zmago, ne pa se ukvarjati z eksistencialno bolečino. Pa vseeno, že dolgo je tega, odkar je ženski izzval solze. Ko je razmišljal o tem, ga je nenadoma preplavila jasnost – dojel je, da je biti velikodušen in ne pričakovati ničesar v zameno lahko način praznovanja. V tej deželi so bila stalna grozodejstva kritika, pravično usmerjena v njegov spol in celo v njegovo usodo – saj ne, da je bil on veren – toda krivde res niso mogli naprtiti njemu. Daleč stran od udobij razvitega sveta so ponavljajoče se nesreče vcepile v te ljudi trde navade in grenke misli. Stoletja zatiranja, v katerih sta ponos in spoštovanje samega sebe le redko ostala nekaznovana, niso vzbujala zaupanja. Čeprav ni bil rojen kot eden izmed njih, so ga nejevoljnega posvojili in se jih je nejevoljen naučil razumeti; njihov jezik je govoril bolje kot njegovi otroci, napol materni govorci; z njimi je delil pretkano brezobzirnost do drugih. Toda od danes naprej so bile neprijetnosti za njim, njegovega čolna ni bilo več in njegova ladja je prispela, kmalu bo odpotoval. V zasebnosti svojega doma bo lahko tema dvema podaril svoja poslovilna darila; lahko jima bo pokazal še eno lastnost, ki jo je delil z domačimi: kakovost odličnega gostitelja. Pripravil bo mesto zanju in ju nahranil s svojega lastnega krožnika; postal bo njun zaščitnik v nevarnosti in potrebi. Ko je sonce končno umrlo, je iz njegovih misli zbledelo tudi vse drugo, v očeh se mu je prižgala luč, ko je pripravljal, samemu sebi v ponos, pribežališče za izgnanki, gostijo za nesrečnici, balzam za zlorabljeni. Obrnil se je k njej in ji rekel: "Lahko vama pomagam, prijateljke imam v tem mestu. Našla se bo tudi obleka, ki jo boste lahko uporabili, stara, ampak čista – last moje žene je – dokler ne dobite nazaj svojih stvari." Prikimala je, tiho, s pogledom, uprtim v pločnik.

Zdaj sta bila pri vratih. Hitro je odklenil in stopil stran, da bi jima naredil prostor. Nista se premaknili, zato je vstopil prvi. Sabina in njena hči sta mu sledili in se ustavili pri vratih, medtem ko se je on trudil s prižiganjem luči in pospravljanjem. "To je dnevna soba in jedilnica," je rekel, "in tam je kuhinja. Ni prav pospravljeno, toda sam živim in dan nima dovolj ur." "Mislila sem, da ste poročeni," je tiho rekla Sabina. "Moja žena je v Londonu. Od tukaj, ampak živi v Londonu. Oba sva živela v Londonu, nato nekaj časa tukaj. Odšla sva tik pred vojno, toda vrnil sem se, da bi prodal hišo – dolga zgodba. Življenje je res smešno. Pridita, pokazal vama bom še ostalo." Sabina se je premikala previdno in se držala hčere. "Tukaj," je rekel Richard, nekoliko vznemirjeno, "to je večja soba in tole – tole je majhna enoposteljna soba – v bistvu bolj škatla. Lahko uporabljata obe, kakor hočeta. Kopalnica je skozi ta vrata tukaj, moja soba je naprej po hodniku. Tukaj bi se morale najti kakšne rjuhe in brisače." Sabina in njena hči sta stali pripravljeni na umik. "Stalčni? Bi se mi pridružili pri večerji?" Richard ju je odvedel nazaj v dnevno sobo. Iz njunega molka je sklepal, da so njegove številne ponudbe samo še poudarjale njuno stisko; začutil je, kako se ga je dotaknila neosebna nežnost. "Skuhal bom riž, bi raje mesno ali zelenjavno omako," je hitro rekel. "Lahko sedita tukaj in si nekoliko spočijeta, lahko pa se mi pridružita v kuhinji, če želita."

Nenadoma se je odpravila proti vratom in potegnila deklico za seboj. Richard se je delal, da tega ni opazil in je odprl polknice v dnevni sobi. Slepč mogočen mesec je zdaj visel nizko nad morjem; njegova svetloba je preplavila sobo. Otoki v daljavi so lebdeli kot ogromni goli polži v svetleči, težki vodi. Sabina in dekle sta se ustavili in se zastrmeli v sliko, okvirjeno z oknom. Za trenutek bi bilo mogoče verjeti, da je ves svet le sen. Čez nekaj časa je rekla: "Mesna bo v redu, hvala vam." "Dobro! Včeraj mi je uspelo najti neko govedino, kar te dni ni tako enostavno. Sam ne jem svinjine," je pomirjevalno rekel Richard. Sabina je deklici z gibom pokazala, da je vse v redu, da lahko sede. Sedla je ob oknu in se tiho zazrla v morje.

Ko je Richard začel pripravljati hrano, se je zavedel, da ga Sabina gleda. Čuječe je stala tam, z očmi, uprtimi v njegove roke, ki so se urno premikale po deski za rezanje, mešale omako v ponvi, pazile na lonc z vrelim rižem. Sem in tja je spregovoril v nepričakovani prijateljski gesti in čutil njene misli: da je bilo to lahkotno govorjenje spretnost njegovega prefinjenega naroda, preračunljivo usmerjeno, da pokaže, kako nedolžen je. Verjetno je že prej videla take moške in ženske: na kontrolnih točkah, v begunskih centrih, v zmešnjavi različnih uradnih vlog v tujih humanitarnih agencijah, v zavetiščih za nujno pomoč, med mirovniki, na televiziji. Svet je bil v oblasti teh skromnih, a prevzetnih glasov; njihova vsakdanja običajna prijaznost jim je služila kot izkaznica, ne darilo. V srcih so čutili odpor do takšnih, kot sta ona in njena hči; številne izkušnje zlorabljenega zaupanja in izdanega upanja so jo svarile pred tem, da bi si drznila upati na najboljše.

Ko je zavonjala hrano, je Sabina vprašala: "Lahko kako pomagam?" Sko-mignil je z rameni, rekoč: "Po takem dnevu bi si morali spočiti," nato je po

nepotrebnem dodal: "Upam, da vas ne moti, ker kuham." "Seveda me ne, saj je vendar vaša hiša." Nasmehnil se je in se ni mogel upreti nadaljnji potrditvi svoje velikodušnosti: "Tudi vaša, dokler le hočete."

Sedla je za mizo in poklicala deklico, naj se ji pridruži. Richard je kmalu postregel s hrano. Na mizo je prinesel steklenico: "Belo? In zate, mlada dama," je rekel deklici: "Kokakolo?" Dekličin obraz se je razsvetlil, ko je prikimala. "Reci hvala," je rekla Sabina. Deklica je to storila. "To vino je staro trinajst let, odličen letnik," je začel odpirati steklenico. "Ne, prosim, nikar," jo je zagrabila panika. "Ne zame, ne bi mogla, ni potrebe. Hvala, ampak res ni potrebe." Nasmehnil se je njeni zaskrbljenosti in vprašal: "Zakaj?" "Take stvari stanejo, moralo je biti drago." "Res je," je rekel in nalil vino. "Ampak to ni pomembno." Njegove bahave besede so jo zmedle, zdaj je govoril kot lokalni moški. "Kaj pa mislite, da sem," je blago vprašala. Vino je stalo med njima, nič je ne bi pripravilo do tega, da bi pila. "No, pa kaj pojejte," je rekel Richard. "Upam, da vam bo teknilo." Čez hip se je že opravičevala in rekla, da ni hotela biti nehvaležna, ampak tisto, kar si najbolj želi, je, da ji ne bi bilo treba biti v tem položaju. "Z vama nimam nobenih hudih načrtov," je rekel, "druge stvari imam v glavi, žal mi je, če sem vas užalil. Kmalu bom odšel od tukaj, zato je lepo, če lahko s kom spijem vino – toda če nočete, je tudi to v redu. Denar, ki sem ga plačal zanj, je zdaj povsem brez pomena, toda to je nekaj ... kar pripada boljšim časom."

Začela je tiho hlipati in obrnila je glavo proti oknu in morju in mesecu in zdaj črnim, polžem podobnim otokom, ki so lebdeli proti nebu, polnim nemogočih zvezd. Mar zdaj tako sprejemam prijaznost, je pomislila in se polna sramu spomnila davno minulih časov, ko je poznala milino majhnih užitek in se ni bala prijaznih misli. Slišala je, kako je vstal in odšel v kuhinjo. Hotela se je obrniti z besedami: "Lepo bi bilo, če bi pila to vino z vami in ostala v vaši hiši, pozabila, da sem brez vsega, lepo bi bilo, če bi vam lahko zaupala, če bi verjela v prihodnost. Nihče ni bil nikoli tako prijazen do naju." Toda njene prejšnje besede, vulgarnost vsebovane obsodbe, vse to je stalo med njima ob nedotaknjenem vinu. Z muko je ustavila solze in začela znova jesti.

"Pozabil sem prinesiti solato," je rekel, ko se je vrnil s skledo polno narezanega paradižnika. Sabina je nagovarjala hčerko, naj poskusi paradižnik. "Domači so," si je zaskrbljeno drznil. Nekaj časa so jedli v tišini. "Razumem glede vina in žal mi je," je rekel Richard. "Vi samo storite, kar koli že mislite, da je prav." Njen glas je le s trudom premagoval čustva. "Zelo ste prijazni." "Ah," je rekel, "prepričan sem, da bi vsi mi lahko bili prijaznejši." Vendar je to zazvenelo povsem drugače, kot je bilo mišljeno in znova je začela jokati – na Richardovo grozo celo bolj obupano kot prej, z rokami si je zakrila obraz, rame so se ji tresle, ko je hlatala za zrakom. Deklica je izmenjala pogled z Richardom in rekla: "Vedno govori o tem, da se ne sme jemati daril od tujcev," nato je jedla naprej. Richard se je strinjal, da je imelo vse svojo ceno; razen njegove geste, ker je pač naredil izjemo – zaradi radosti, ki jo je to prineslo, ker je bila to pač edina stvar, ki jo je lahko ponudil, in res je – tudi on je zmerno užival ob tem.

Toda vse, kar je rekel dekletu, je bilo: "Tvoja mati ima prav." Zdelo se je, da je deklica sprejela dejstvo, da je imelo dostojanstvo svojo ceno in da se je ta cena lahko zvišala ali znižala; otroci so tako prilagodljivi.

"Ne vem, kaj mi je, to je prava poplava," je rekla Sabina in dodala, "neprijazna sem bila do vas." To je zvenelo, kot bi ga pozvala, naj zanika, kar je tudi storil. "Je mar za to kriva moja hrana," se je pošalil. "Saj ne more biti tako slaba, skoraj vse smo pojedli." Začela se je smejati. "Hrana je odlična. Toda jaz sem nesrečna zaradi skrbi in ponižanj, to je vse." "Oprostite," je znova rekel Richard, hotel je videti, ali pri ženskah v teh okoliščinah kaj pomaga, če se vedno znova opravičiš. Zdelo se je, da deluje. "Kaj ste počeli pred vojno," je zamenjal temo pogovora. "Učila sem angleščino." "A res," je z užitkom vzkliknil, "potem pa bi se morala pogovarjati v angleščini." "Oh, komajda se spomnim kakšne besede. Zdi se, da sem pozabila vse jezike. Odkar so se začele te težave, sem začela pozabljati stvari, imena, vse po vrsti." "Nič ne skrbite," je pohitel Richard, "tudi jaz sem pozabil veliko stvari – če ne bi bilo mirovnikov, bi pozabil svoj lastni jezik." Nekoliko se je zasmel. Domnevala je, da se njej na ljubo sili k šalam; kljub temu sta njen strah in njena žalost začela bledeti. "Ko sem bila študentka, sem tri tedne preživela v Londonu, stanovala sem v hotelu Jegličev hrib. Jegličev hrib, kakšno prekrasno ime," je rekla. "V Londonu imam dva otroka, hčerko in sina. Stanujeta v severnem Londonu." "Naj ju Alah stalno varuje," je nežno rekla Sabina. "Pil bom na to," je odvrnil Richard in dodal, "tukaj sem ostal dlje, kot sem nameraval." "Verjetno pogrešata očka," se je nasmehnila in vneto dodala, "božansko bi bilo zapustiti to deželo. Če bi lahko, bi šla – zaradi nje." Oba sta s pogledom ošinila deklico. Zadremala je za mizo. "Slišala sem, da otroke tukaj naokoli že pri desetih prodajajo v bordele – in jih izvozijo čez mejo," je zašepetala Sabina. "A res," je rekel Richard. Neke pijane noči je igral karte z mirovniki in pristali so v eni takih hiš, vesel bi bil, če bi mu to izginilo iz spomina.

Čez nekaj trenutkov se je Sabina opravičila, zbudila deklico in jo odvedla v spalnico. Ko se je vrnila, se je znova opravičila: "Žal, mi je, če je bila nevljudna. Trinajst let ima, pa večino svojega življenja ni videla ničesar drugega kot gorje." Richard je brez resničnega zanimanja vprašal: "Kje je vaš mož?" "Mislim, da je mrtev." "Upam, da ne," je rekel, "vedno moramo ohraniti upanje." "Moramo," se je strinjala, "toda upanje je kot strup." Nato sta znova umolknila.

"Rick," je rekla čez nekaj časa, "a imate angleški čaj?" Ni ga imel. "Nekoč, ko sem ugotovila, da je moj mož zagotovo med pogrešanimi, sem poskušala oditi v Anglijo. Prejšnjo zimo so naju preganjali od vsepovsod in nekaj mesecev sva bivali v centru blizu Splita. Prijavila sem se za transport v Anglijo, vendar so naju zavrnil, ne vem, zakaj. In nato me je prijateljica povabila, naj pridem sem. Ko sva prispeli, je že zapustila deželo. Rekla mi je, da ta kraj ljudje zapuščajo v čolnih. Ljudje, ki organizirajo te prevoze, so prave pijavke, pojma nimam, kako bi si lahko nekdo kot jaz kadar koli privoščil, da bi kaj takega plačal. A kaj veste o tem?"

“Človek sliši raznorazne govorce,” je rekel Richard. Po glavi so se mu pletle vse mogoče misli, ni bil več zadovoljen s tem, kar je storil. Po drugi strani, pa si je mislil, da on sam ni v resnični nevarnosti, če bi odpluli z njegovim čolnom. Nikoli več ju ne bo videl in ne bo mu treba spoštovati obljube, da bo poskrbel zanju. S plačilom njunega transporta si ne bo belil glave, to bo več kot pokrito s prodajo preostalih dveh potnih listov. Takšna velikodušna poteza bi lahko služila kot zaščita pred številnimi nepričakovanimi katastrofami.

“Slišal sem, da eden od čolnov odpluje ob zori,” je rekel. “Nezakonito,” je vprašala. “Ne povsem zakonito, ampak kaj je to potem?” Sabina ni odgovorila. “V teh krajih slišiš vse mogoče,” je rekel Richard. “Morali bi priti na enega teh čolnov in plačati prevoz. Mogoče bi se vam uspelo po znižani ceni pridružiti posadki, ki odpluje to noč, skiper je verjetno že pobral ves denar, ki ga potrebuje.”

“Kdaj natančno čoln odpluje,” je vprašala. Kakšno uro pred velikimi motornimi čolni, verjetno okrog štirih. Motorni čolni ga bodo na določeni točki dohiteli in za ljudstvo v čolnu bo prijetno, če bodo na odprtem morju imeli družbo. “Ljudstvo v čolnu,” je rekla. “Saj veste, kaj mislim,” je rekel Richard. “Če vas zanima, vam lahko dam dovolj, da plačate skiperja. Poskušajte zbarantati ceno, pa vam bo mogoče kaj ostalo za prve dni novega življenja. Kjer koli boste pristali, vam bodo oblasti pomagale iz stiske.” “Ne bi mogla vzeti vašega denarja,” je šibko rekla Sabina. “Poglejte,” je rekel Richard, “poln denarja sem, vi pa nimate ničesar. Tako preprosto je to.”

Tokrat ni postala užaljena. Kozarec vina, ki ji je bil namenjen, je bil še vedno tam; segla je po njem. “Saj niti ne vem, kaj naj si pravzaprav mislim o tem, ne vem, ali je prav, da to storim.” “Še nekaj ur imate,” je rekel Richard. “Kjer koli ste, tvegajte.” “Že leta nisem okusila vina,” je premlevala s plašnim užitkom. Barva se ji je vračala v obraz. “Dobra pijača je,” se je strinjal Richard. “Nisem vedel, ali sploh pijete alkohol.” “Nisem verna,” je odvrnila, “na žalost.” “Vem, kaj hočete povedati. Lažje bi bilo najti odgovore.” “Pila bom na to,” se je nasmehnila.

Ko so prvi valovi plime zunaj udarili ob obalo, so jo preplavili nepričakovani spomini na življenje pred vojno. Takrat je enkrat na leto zapuščala veliko mesto, da bi šla na počitnice v majhne, oddaljene kraje, točno takšne, kot je tale. Tudi on je umolknil in se zastrmel v kozarec. Kdo je bila ona, je razmišljal, kakšna je bila, preden so iz nje izbili prav vse, kako bi se dalo v njej prižgati tisto radost, ki ohrani ženske mlade tudi potem, ko mladost mine. “Pojdite in si nekoliko spočijte,” je rekel. “Zbudil vas bom ob dveh. Potem se lahko odločite in pravočasno pridete tja, če boste hoteli oditi. Nikoli ne grem spat do poznih ur, poleg tega moram danes opraviti nekaj stvari, papirnate zadeve – če bomo imeli srečo, da nam znova ne izklopijo elektrike. A ste našli rjuhe, brisače?” “Sem, hvala vam,” ubogljivo je vstala in to ne brez obžalovanja. Ponovno se mu je zahvalila in se ponudila, da pospravi mizo, toda rekel je, ne, da bo to prav rad storil sam. Odšla je v spalnico, da bi se pridružila svoji hčerki in se prepustila spancu.

Ko se je vse umirilo, je Richard vstal, si snel torbico izza pasu, jo odprl in si napolnil žepa z denarjem. Potna lista je dal v torbo, jo zaprl, odklenil sef in dal

torbo vanj, na vrh kuverte, polne denarja, zraven notesnika in nekaj pisal. Zaklenil je sef in ključ znova vtaknil v zadnji žep, ko so luči ugasnile. Preklinjajoč redukcijo se je previdno vrnil k mizi, medtem ko so se mu oči privajale na temo. Natočil si je še en kozarec vina in ga spraznil z enim samim dolgim požirkom. Nastavil je budilko, da ga bo zbudila ob dveh in legel na kavč, z obrazom, obrnjenim proti oknu na drugi strani mize, na kateri so bili še vedno ostanki večerje. Zdelo se je, da je mesečina še okrepila bučanje valov. Ko je Richard zaprl oči, sta vetrič in mesec začela pronicati v njegov sen.

Kavč se je kmalu spremenil v neudobno leseno škatlo, ki je lebdela nizko nad Londonom. Vsepovsod je lahko videl različne grafite, pisalo je: "Plačaj eno, vzemi dve" ali "Kupi zdaj, plačaj pozneje", "To je najboljša ponudba v vašem življenju!, ali celo "Nor si, če tega ne izkoristiš!". Nekaj časa je brezciljno plaval po zraku, dokler ga ni vetrič usmeril proti trgu v Camdenu. Toda vetrič je popustil in za hip se je ustavil nad stojnicami, katerih lastnik je nekoč bil in kjer je prvič srečal svojo ženo. Zdaj jo je lahko videl, kako je nadzorovala prav te stojnice, toda trg je bil spremenjen. Mladi ljudje so se sprehajali naokoli, denar jim je padal iz žepov. Pravzaprav je opazil, da je bilo po ulicah raztresenih vse polno bankovcev. Nihče jih ni pobiral. Ko se je škatla počasi premaknila, je sedel pokonci, da bi si ogledal dekleta, ki so se sprehajala pod njim, napol gola v poletnem soncu. Tudi njegova žena je bila dokaj razgaljena, na svoj nedoločni način. Obljubljala je več, kot je dala, nikoli ni dala ničesar zares, razen otrokoma; z obžalovanjem jo je gledal. Nato je zagledal drugo škatlo, ki je lebdela v bližini. Na njej je sedela Sabina in uživala pogled pod seboj. Toplo se mu je nasmehnila, kot bi hotela reči, London je res neverjeten. Tudi on se ji je nasmehnil, kot bi hotel reči: vidiš, nikoli ni prepozno, da začneš znova. Trudil se je, da bi v množici zagledal svoje otroke, vendar jih ni mogel videti. V njegovem srcu se je zbudilo hrepenenje. Svoji ženi je hotel reči: Ne obsojam te, ker si me zapustila, priznam, da je bilo neumno, vrniti se v tvojo deželo. Toda, mar ni bilo lepo v starih časih, se spomniš plaže, bejbi? Se spomniš, kako sva plavala v sončnem zahodu, ko je bilo morje mirno kot olje. Prekrasna bi bila gola, bila si preudarna, neizpodbitna, posrkala si me, brez tvojega telesa sem uničen, neznosen. Nič od tega ni rekel, ne bi imelo nobenega smisla. Ljubezen je igra norcev, je pomislil in legel v svojo krsto. Zbudil se je z očmi, oteklimi od joka. Stol ob oknu je zaškripal, ko se je velika senčna postava dvignila iz njega. "Ostani, kjer si," je rekla postava, "ali pa te ubijem."

Richard je ubogal. Dojel je, da bi moral zapreti okno – vlomi so bili tukaj nekaj vsakdanjega in vlomilci so prišli z raznoraznim orožjem, zložljivimi lestvami, vrvmi, kavliji, rezili, jeklenkami solzilca, ključi in različno drugo sodobno opremo. "Čisto pri miru sem in nisem oborožen," je rekel in skrbno motril postavo, ki se je premaknila na bolj osvetljeno mesto. Ni bil vlomilec, bil je policaj. Bil je pijan ali drogiran ali oboje in roka, v kateri je imel pištolo, se mu je tresla od vznemirjenja. Richard je za trenutek poskušal narediti načrt. Toda kmalu se je vdal, kifelj je bil očitno nepredvidljiv. "Prej te nisem hotel

razjeziti, gospod policaj. Opravičujem se," je rekel nežno. "Utihni, prekleto," je zalajal policaj, "ti tuje govno." V tem trenutku je zazvonila budilka. Policaj je povsem ponorel, začel kričati razne vulgarnosti in ustrelil proti budilki. Namesto nje je zadel vinsko steklenico. Razbito steklo in budilka sta povzročili več hrupa kot pištola z dušilcem. "Kje sta? Kdo je še v hiši? Kje je denar?" je sikal policaj, medtem ko se je trudil, da bi ugasnil budilko. Samo jaz ... in ... in ..." Richard je razmišljal, ali policaj res ve za njegov denar. "Na," začel je prazniti žepe. "Ne vstajaj, samo iztegni roko in mi daj denar. Prekleti ameriški peder." Richard je storil, kot je bilo zahtevano, rekoč: "Nisem Američan. Anglež sem, če to za vas pomeni kakšno razliko." Policaj ga je z ročajem pištole udaril po glavi. Za hip se je zazdelo, da se je lebde vrnil nad tržnico v Camdeno, nato je izgubil zavest.

Ko se je Richard zavedel, je policaj grulil, medtem ko se je na mizi spolno znašal nad Sabino. Njegova pištola je bila še vedno mlahavo usmerjena v Richarda. Zdelo se je, da iz Sabininih rok in glave, ki so viseli čez rob mize, obrnjene proti Richardu, curlja kri in ne bi mogel reči, ali je mrtva ali nezavestna. "Mala kurbica je ušla, ampak našel jo bom, samo da končam tukaj," je zagrulil policaj in ga izvlekel. "V tujini jo lahko prodam za čedno vsoto, tak angleški gnoj ima rad mlada dekleta, a ne?" Zapel si je hlače in pištolo trdno usmeril v Richarda, pri tem pa pel "In zdaj bo konec kmalu tuuuuuuu ...". Sabinino telo je zdrsnilo na tla. Richard je v grozi zagledal razbito steklo, ki ji je štrlelo iz trebuha, vendar je bilo pretemno, da bi se lahko prepričal, ali vidi prav. Policaj je nemarno ustrelil v njegovo smer, skorajda ne da bi pogledal. Nato se je začel približevati Richardu.

"Stražnik, še več denarja imam, veliko več. Povedal vam bom, kje je, če mi pustite živeti. Nobenega smisla me nima ubiti, odhajam od tukaj, nihče ne bo nikoli zvedel, kaj se je zgodilo, prisežem," je hitro rekel Richard. "Moška sva, razumeva se. Denar je tam," je pokazal proti sefu. Poglejte za koledar. Policaj se je ustavil in se zarežal, za hip je motril Richarda, potem se je obrnil h koledarju. Čez hip se je odpravil proti sefu. "Dobri joški," je rekel in potegnili koledar na stran. "Stvari postajajo vedno boljše. Vem, da sem ti rekel peder in znova ti bom rekel peder, toda dobre zabave prirejaš. Kje je preklet ključ? "Tukaj," je rekel Richard. "Vrzi ga sem," je rekel policaj. "Ne morem," je odvrnil Richard, "na vrvici je, ta pa je zapeta za kavelj v mojem žepu – zaradi varnosti. Morali jo boste prerezati. Res je. Prisežem. Ustrelite me, če lažem."

Policaj se je še vedno režal, ko je sprožil in ustrelil Richarda v levo ramo. "Varnostni ukrep," je rekel. "Šel bom po nož in potem pridem po ključ. Nikar mi ne uidi," se je zasmejal in odšel v kuhinjo. Richard je potihno zaklel sam pri sebi – bolečina je bila neznosna. Kifeljc se je kmalu vrnil in se mu približal. "Daj, pokaži ključ," je bevsknil. Med godrnjanjem in tarnanjem je Richard segel proti zadnjemu žepu. Ključ je dvignil le toliko, da policaj ni mogel videti, da ni bil na vrvici. Ko se je približal, so se Richardove oči osredotočile na roko, v kateri je imel pištolo. Policaj se je previdno sklonil naprej in segel po ključu.

Richardova leva noga ga je s silnim zamahom zadela v obraz, medtem ko je z desno roko zagrabil pest, ki kljub vsemu ni preveč trdno držala pištole. Padla je na tla. Richard je hitro segel po njej. Toda kifelj je v drugi roki imel nož in ga je začel na slepo zabadati z njim. Richard je nekajkrat ustrelil v tolsto telo. Kifelj je pristal na njem in se med posameznimi strelji krčevito zvijal. Še enkrat ali dvakrat se je zvil in se potem umiril. "Osvobodi se smrtnega objema, to je dober stražnik," je rekel Richard sam pri sebi.

Za hip si je spočil, nato je odrinil truplo, poiskal ključ, ga dal nazaj v žep in se začel plaziti proti oknu, da bi si v mesečini preučil rane. Ni bil prepričan, zakaj se je plazil, namesto da bi vstal in hodil, toda njegova stegna so bila kot iz želeja, in odločil se je, da se bo plazil, tako da se bo z zdravo roko vlekel naprej. Ko se je privlekel do okna, se je počutil še bolj oslabiljenega in razmišljal je, ali je to zaradi strahu ali zaradi izgube krvi. Srajco in hlače je imel prepojene s krvjo in zdelo se je, da ima dovolj vbodnih ran, da bi umrl, vendar ni mogel določiti, kako resne so bile. Nekje je slišal ali prebral, da lahko človek živi zelo dolgo z resnimi vbodninami. Strelna rana ga je bolela bolj kot vse ostalo. Potrebujem pomoč, je sklenil, in se začel plaziti proti telefonu. Ni vedel, koga naj pokliče, verjetno ne rešilca, ta bi obvestili policijo, nikakor policije – ti bi mu verjetno vzeli ves denar. Nazadnje se je odločil za kupca hiše, čeprav nista bila ravno prijatelja. Slepac mu je bil dolžan uslugo in zdaj ni bilo časa za dlakoepstvo. Privlekel se je do visoke starinske mizice, ki je služila kot stojalo za telefon, in sedel pokonci, da bi ga lahko dosegel. To je trajalo nekaj časa, toda nazadnje je telefon padel na tla in pobral je slušalko. "Sranje," je rekel, telefon je bil nem. To se je zgodilo skoraj vsako noč.

Richard je premleval, če umre v hiši, ga več tednov nihče ne bo našel. In ko ga bodo našli, bog ve, koliko časa bo trajalo, preden obvestijo njegovo ženo in otroke, če bodo to sploh kdaj storili. Njeni starši so bili mrtvi in nihče drug si ne bi v resnici belil glave. Otroci bi ga pogrešali, mu zamerili in bili žalostni kot vsakič, ko ni držal obljube. Odločil se je, da bo opustil take misli; če se prepusti čustvom, ga bo to samo še bolj oslabilo. "Rick," je zaslišal glas in skoraj ga je zadela kap.

"Sabina, si v redu," je rekel. "Vsa sem porezana, ne morem se premakniti. Mislim, da me je strel zadel v nogo," je odvrnila. "Tudi v trebuh sem ranjena." Zdelo se je, da se v temi trudi, da bi si potegnila gor spodnje hlačke in si poravnala obleko. "Kje je tvoja hči?" je vprašal Richard. "Tukaj sem," je zaklical tenak glasek od zunaj. "Moj bog," Sabinin glas se je zlomil, "zakaj nisi stekla stran, kot sem ti rekla." "Pokliči jo noter," je rekel Richard. "Pridi noter, skozi vrata," je rekla Sabina. "Oba sva nekoliko ranjena, nikar se ne prestraši." Deklica je bila kmalu pri vratih, toda vrata so bila zaklenjena. "Rick," je rekla Sabina, "a je čoln že odšel?" "Dvomim." "Mami," je zaklicala deklita. "Hočem, da gre," je prosila Sabina. "Pojdi nazaj in počakaj pod oknom," je rekel Richard in se začel plaziti proti sefu. Z veliko muko se je opotekel pokonci in ga odklenil. Zagrabil je torbico za okrog pasu, vzel iz nje približno polovico

denarja in potna lista in ju pustil v sefu. Iz beležnice je iztrgal dva lista, načekal nanju nekaj stavkov in ju dal v torbico. Zaklenil je sef, ga znova zakril s koledarjem in dal ključ v zadnji žep. Končno je bil spet na tleh, plazeč se proti oknu. Vsa moč ga je zapustila.

“Poslušaj,” je rekel deklici, “vrgel ti bom torbico. Vzemi jo in je ne daj iz rok. Polna denarja je – pazi, da ga nihče ne vidi.” “Mami,” je zaklicala deklica. “Poslušaj vsako besedo, ki ti jo reče,” je zaklicala Sabina in se začela plaziti proti oknu. “Naredi, kar ti bo rekel.” “Vzemi torbico in steci v marino,” je nadaljeval Richard, “tam boš videla moder čoln in nekaj potnikov, vprašaj, kje je Joe. Povej mu, da je Anglež rekel, da moraš potovati nočno. Daj mu tisoč mark – povej mu, da je to vse, kar imaš. A je to jasno?” “Ja,” je rekla deklica. “Najbolje je, če vzameš tisoč iz torbice že zdaj, imej jih v roki. Preostanka ne pokaži nikomur. Ko pridete na drugo stran, teci. Teci. Obrni se na prvega policaja, ki ga boš videla, odvedel te bo k pravim oblastem. Povej jim, da hočeš v London, povej jim, da imaš tam teto. Tetino ime, naslov in telefonska številka so v torbici. Ko prideš v Anglijo, jo najdi in ji daj preostanek denarja in sporočilo, ki sem ga poslal, v torbici je. Povej ji, kaj se je zgodilo. Mogoče bo poskrbela zate, če boš dobra.” Slišal je lahko, kako deklica zunaj joče. “Kako je ime tvoji hčerki,” je vprašal Sabino, ki se je poskušala potegniti v stol pri oknu. “Marina,” je odgovorila Sabina in lovila sapo. “Marina,” je rekel Richard in vrgel torbico ven. “Ja,” je rekla deklica, “srečno.” Richardu je uspelo pomagati Sabini na stol. Bila je vsa razsuta. “Moje srce in duša,” je rekla deklici, ki je na kratko kriknila, ko je zagledala materin zmaličen obraz. “Teci, življenje moje, angel moj, nikar se ne ustavlja. Če preživim, te bom našla. Pozabi ta pekel, pozabi vse, nikoli se ne vračaj. Teci.” Deklica je stekla. Za trenutek je Sabinina glava omahnila na okensko polico. Richard je olajšano zavzdihnil.

Dojel je, da je okno njegovo največje upanje, da bi ga kdo videl in mu pomagal, toda ni je hotel prositi, naj se umakne s stola. Je mar to, kar dobiš v zameno za prijaznost, je pomislil, ali pa je njegova usoda, da uniči vse, česar se dotakne. Odplazil se je do mize, zagrabil za stol, ga prevrnil in ga začel porivati proti oknu. Celo večnost je trajalo, preden je stol postavil pokonci in se potegnil vanj. V dolgem procesu je ves čas po nesreči zbadal in suval Sabino, ki mu je poskušala pomagati in je tiho ječala. Ko je končno sedel ob njej, se je počutil, kot bi pravkar splezal na najvišjo goro. Olajšanje, zmaga in občutek ogroženosti, vse je bilo tam. Sedela sta blizu in podpirala drug drugega. Težko je bilo vedeti, kaj storiti. Z zdravo roko se je dotaknil njenih las. Ni vedel, zakaj. “Zebe me,” je rekla. “Tudi tebe?” “Ja,” je odvrnil. Želel si je miru. Po nekaj trenutkih tišine, je rekel: “Videla bova čoln, ko pride na polovico zaliva. Morala bi poklicati na pomoč, toda najprej si moram nekoliko spočiti.”

Pogledal je proti morju in razmišljal, ali bo kateri od njiju preživel in znova videl sonce. Zdelo se je nemogoče umreti, povsem narobe, napaka. Ni mogel razumeti, zakaj se je vse to moralo zgoditi, vse skupaj ni imelo nobenega smisla. Trud in koncentracija sta mu poprej ohromila bolečino,

zdaj je bila tako močna, da se mu je kar vrtelo. Ubil sem človeka, je pomislil brez ponosa. Toda če pogledamo vse skupaj, sem bil do zdaj kar v redu, zaslužim si, da uživem sadove svojega pregovornega dela. Nič od tega ni moja krivda – razen mogoče to, da sem se sploh preselil sem, ampak kako sem mogel vedeti, da bo vojna. Te se res zgodijo na najbolj nepričakovanih krajih. Tudi vrnitev, da bi prodal hišo, je bila napaka, ampak sveti Jezus, nekako sem moral dobiti denar nazaj. Moralo bi se dati z lahkoto dokazati, da sem ravnal v samoobrambi, in če ne, v sefu mi je ostalo dovolj denarja, da podkupim kogar koli. Za trenutek se je zagledal, kako daje izjavo in razmišljal je, kako bi jo oblikoval. Zdelo se mu je, da ne bo nobenih težav. Upanje je strup, se je spomnil in začutil neznansko žejo.

Čoln, njegov čoln, se je pojavil na obzorju, nič večji od otroške igrače. Na valovih je skakal gor in dol. "Dober človek si," je rekla Sabina. Njen glas je bil tako oddaljen, da jo je komaj slišal. "Dober človek. Najboljši, kar sem jih kdaj srečala." Hotel je odgovoriti, vendar ni bilo preprosto vedeti, kaj naj reče. Namesto tega se je nasmehnil in jo nalahno stisnil za ramo. Zavzdihnila je od bolečine. Zdelo se je, da morje lebdi stran do njega, zato se je osredotočil na čoln, ki se je kmalu izgubil. Nato se je osredotočil na otok. Um se mu je nekoliko zmedel. Ni zmožgal razločiti med tem, kar je bilo včasih čoln, nato pa spet otok. Nebo je postajalo nekoliko svetlejšo; nov dan ni mogel biti daleč. Med zvezdami sta se prikazala obraza njegovih otrok. Dvignil je pogled in se zazrl za njima v brezdanjo praznino.